

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๙
วันศุกร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นพ. กระแส ชนะวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายมานิจ สุขสมจิตร	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสุจิต บุญบงการ	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นางนริวรรณ จินตกานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นายปรีชา วัชรากัย	รองประธานกรรมการ คนที่ห้า
๗. นายชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หก
๘. นายประสพสุข บุญเดช	ประธานที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายจรูญ อินทจาร	รองประธานที่ปรึกษากรรมการ
๑๐. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	ที่ปรึกษากรรมการและโฆษกกรรมการ
๑๑. นายคำคุณ สิทธิสมาน	โฆษกกรรมการ
๑๒. นางสาวสุภัทรา นาคะผิว	โฆษกกรรมการ
๑๓. พลโท นาวัน ดำริกาญจน์	โฆษกกรรมการ
๑๔. นายปกรณ์ ปรียาก	โฆษกกรรมการ
๑๕. นายวุฒิสาร ตันไชย	โฆษกกรรมการ
๑๖. นายกฤต ไกรจิตติ	กรรมการ
๑๗. นายจรัส สุวรรณมาลา	กรรมการ
๑๘. นายจุมพล สุขมัน	กรรมการ
๑๙. นายเจษฎ์ โทณะวณิก	กรรมการ
๒๐. นายเชิดชัย วงศ์เสรี	กรรมการ
๒๑. นางถวิลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๒๒. นางทิวา ณ นคร	กรรมการ
๒๓. พลโท นคร สุขประเสริฐ	กรรมการ
๒๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ

๒๕. นายบรรเจ็ด สิงคะเนติ	กรรมการ
๒๖. นายประชา เตรีรัตน์	กรรมการ
๒๗. นายไพบุลย์ นิติตะวัน	กรรมการ
๒๘. นายมีชัย วีระไวทยะ	กรรมการ
๒๙. พลเอก ยอดยุทธ บุญญาธิการ	กรรมการ
๓๐. นายวิชัย ทิตตภักดิ์	กรรมการ
๓๑. นางสาวสมสุข บุญยะบัญชา	กรรมการ
๓๒. นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์	กรรมการ
๓๓. นายดิศทัต โหตระกิตย์	เลขานุการกรรมการ
๓๔. นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์	เลขานุการกรรมการ

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลามเจริญทรัพย์ (ลาการประชุม)
๒. นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ (ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายนพดล เกริกฤกษ์ กรรมการร่างกฎหมายประจำ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. นายอรรถสิทธิ์ กันมล ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักกฎหมาย

๑. นางภัทริดา สุขคุณณี นิตกรชำนาญการพิเศษ
๒. นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล นิตกรชำนาญการ
๓. นางสาววิลาสินี ปิตินานนท์ นิตกรชำนาญการ

สำนักวิชาการ

- นางสาวปรียวรรณ สุวรรณสุนย์ วิทยากรชำนาญการ

ผู้ติดตามกรรมาธิการ

๑. นายธนบดี ภาคพิชัย	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๒. นายศิริรัช ศิริชุมแสง	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๓. นายदनัยภัท โภควณิช	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๔. นายชานนทร์ บุญรัชกุล	ผู้ติดตาม นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์
๕. นางสาวศศิธร พัดขุนทด	ผู้ติดตาม นางนริวรรณ จินตกานนท์
๖. นายวราห์ แห่งพุ่ม	ผู้ติดตาม นายดิศทัต โทตระกิตย์
๗. นายจรัญ ยุพจันทร์	ผู้ติดตาม นายมีชัย วีระไวทยะ

เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๐๒ นาฬิกา

เมื่อกรรมาธิการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมาธิการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

๑. ฝ่ายเลขานุการได้ถ่ายสำเนาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย ให้แก่กรรมาธิการทุกท่านซึ่งเป็นพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญความว่า ควรที่จะให้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทวางระเบียบกว้าง ๆ ที่จะปกครองประเทศ นอกจากนั้น ก็ควรจะมีการร่างกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายลูก” ง่ายกว่าที่จะเอากฎหมาย “ทั้งแม่ทั้งลูก” อยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันเพราะการแก้ไขลำบาก โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยมีบันทึกพระราชวิจารณ์รัฐธรรมนูญที่เป็นสาธารณะ ๒ ครั้ง คือ

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ที่บัญญัติให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ทรงมีพระราชดำริให้ราชเลขาธิการอัญเชิญพระราชบันทึกมาแจ้งแก่ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขณะนั้น (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) ว่าพระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นกลางทางการเมืองเพราะฉะนั้นการให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นการทำให้พระมหากษัตริย์ลงไปเกี่ยวข้องกับการเมือง จึงเป็นเหตุให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ มีการแก้ไขทันทีในปี ๒๕๑๘

๒) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเป็นพระราชบันทึกพระราชทานให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี ๒๕๓๕ เรื่องการนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ มาแก้ไขเพิ่มเติม ทรงมีพระราชวิจารณ์ชัดเจนว่า ไม่ควรนำรัฐธรรมนูญที่เลิกไปแล้วมาแก้ไขและประกาศใช้ใหม่ และทรงมีพระราชวิจารณ์เรื่องสิทธิ เสรีภาพ ซึ่ง ดร. หยุต แสงอุทัย ไม่ได้มีการเผยแพร่เพราะเป็นพระราชดำรัสต่อคณะรัฐมนตรีที่ไปเข้าเฝ้าในวันนั้น

ที่ประชุมรับทราบ

๒. ตามที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญได้มีหนังสือขอให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคลที่เป็นอนุกรรมการในคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๑ คนว่ามีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๓๓ (๒) หรือไม่ อย่างไร โดยขอให้แจ้งกลับมายังคณะกรรมการภายในวันศุกร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ นั้น ฝ่ายเลขานุการได้รับการประสานงานทางโทรศัพท์จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน (๑๓ หลัก) ของอนุกรรมการที่ขอให้ตรวจสอบทุกคน ทั้งนี้ ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งให้เลขานุการอนุกรรมการทุกคณะ ดำเนินการประสานงานเพื่อขอเลขที่บัตรประจำตัวประชาชนดังกล่าวแล้ว

ที่ประชุมรับทราบและเห็นควรให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการรับรองตนเองว่ามีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามข้างต้นเพื่อให้อนุกรรมการสามารถทำงานได้

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ที่ประชุมมีมติรับรองบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๘ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ โดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

๓.๑ พิจารณาความคืบหน้าการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการกล่าวเชิญนายคำณูญ สิทธิสมาน โฆษกกรรมการในฐานะประธานคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำเจตนาเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ เสนอกรอบการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ ต่อที่ประชุม สรุปได้ดังนี้

จากเอกสารกรอบการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ จะมีงานหลัก ๒ ด้าน คือ การบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และการจัดทำเจตนาเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยแบ่งรายละเอียดการจัดทำออกมาเป็น ๔ เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม ๑ บันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ โดยมอบหมายรองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา เป็นผู้รับผิดชอบ

เล่ม ๒ เจตนาเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ในเชิงการรวบรวมต้นฉบับเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยมอบหมายนางสาวนัยนา แยมสาขา รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สี่ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เป็นผู้รับผิดชอบ

เล่ม ๓ เจตนาเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ในเชิงประวัติศาสตร์ โดยทำการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) โดยมอบหมายศาสตราจารย์ปิยนารถ บุณนาค รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจต้องมีการขอสัมภาษณ์กรรมการทุกท่านประกอบการจัดทำข้อมูลด้วย

เล่ม ๔ สรุปผลงานจากทั้ง ๓ เล่มข้างต้น โดยมอบหมายนายธนภณ วัฒนกุล เลขานุการอนุกรรมการ เป็นผู้รับผิดชอบ โดยควรมีการจัดทำเอกสารทั้ง ๓ ฉบับข้างต้นก่อน จึงจะกำหนดรูปแบบของรายงานที่เป็นการสรุปผลงานในส่วนนี้ต่อไป

สำหรับกรอบแนวทางการจัดทำบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ เล่ม ๑ ซึ่งเป็นงานหลักที่ถือว่าสำคัญมาก คณะอนุกรรมการได้จัดทำแบบฟอร์มกรอบแนวทางการจัดทำบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ เล่ม ๑ โดยปรับมาจากบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ เป็นกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งมีการบันทึกเกี่ยวกับ ๑) กรอบแนวทางเบื้องต้น ๒) กรอบแนวทางที่ได้จากการอภิปราย และ ๓) กรอบแนวทางตามมติที่ประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ก่อนลงรายละเอียดในรายละเอียด จะมีเจตนารมณ์รายหมวด ในชั้นการพิจารณาของ ๑) คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญในคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ๒) คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่มีการอภิปรายทั้งหมด ๓) สภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณา เสนอแนะ หรือให้ความเห็น และ ๔) คำขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ ที่มาจากสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันประกอบด้วยคำขอเสนอแก้ไขและผลการพิจารณา ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการร่างรัฐธรรมนูญ โดยแสดงรายละเอียดตามลำดับ

นอกจากนี้ การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการในครั้งนี้มีพิเศษ คือ การบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในแต่ละส่วนนั้น จะมีการอ้างอิงในลักษณะของเชิงอรรถ (footnote) ว่าอ้างอิงมาจาก บันทึกการประชุมหรือรายงานการประชุมชวเลขฉบับใด หน้าที่เท่าใด เพื่อให้สามารถสืบค้นเกี่ยวกับรายละเอียดที่ได้มีการอภิปรายหรือการแก้ไขได้อย่างสะดวก ส่วนเล่ม ๒ เล่ม ๓ และเล่ม ๔ นั้น เป็นไปตามที่แสดงไว้ในเอกสาร โดยเล่ม ๓ จะเป็นเรื่องใหม่เป็นประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าที่ต้องสัมภาษณ์กรรมการทุกท่านไว้เป็นภูมิหลัง

ทั้งนี้ เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จ คณะอนุกรรมการจะนำเสนอการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญที่ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้ความเห็นชอบและเพื่อใช้อ้างอิงในภายหลังต่อไป

หลังจากที่ประชุมรับฟังกรอบการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการแล้ว มีความเห็นดังนี้

๑. จากกรอบการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการที่เสนอมานั้น นับว่าเป็นครั้งแรกที่จะมีการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญที่สมบูรณ์เป็นมาตรฐาน ซึ่งเป็นงานที่ทำตั้งแต่เริ่มต้นการยกร่างรัฐธรรมนูญจนถึงมาตราสุดท้าย และเป็นการทำโดยละเอียด มีเชิงอรรถ มีหลักฐานอ้างอิงชัดเจน

๒. นางถวิลวดี บุรีกุล กรรมการกล่าวเสนอต่อที่ประชุมว่า ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ รายงานการประชุมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและสภาปฏิรูปแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญเพื่อให้สืบค้นได้ง่ายอยู่ในระบบสารสนเทศ โดยต้องมีดัชนีคำค้น อันได้แก่ ดัชนีคำค้น

รายนามตรา หมวด คำเฉพาะ ชื่อสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ชื่อคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น โดยกิจกรรมที่เพิ่มมานี้ได้เคยมีการทำมาแล้วในปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๕๐

มติที่ประชุม

๑. ที่ประชุมเห็นชอบกรอบการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๒. ที่ประชุมเห็นชอบในหลักการให้จัดทำโครงการฐานข้อมูลสารสนเทศรายงานการประชุมฯ ข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญโดยให้บุคคลจากภายนอกเป็นผู้ดำเนินการ โดยขอให้ นางฉวีลวดี บุรีกุล กรรมการธิการ ช่วยประสานงานในการจัดทำโครงการดังกล่าว

ต่อจากนั้น ประธานกรรมการได้กล่าวเชิญนางฉวีลวดี บุรีกุล กรรมการ ธิการ ในฐานะประธานคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เสนอกรอบการดำเนินงานต่อที่ประชุม สรุปได้ดังนี้

คณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ได้มีการประชุมแล้ว ๑ ครั้ง และมีการตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะอนุกรรมการ มีการวางแผนทำงาน มีการออกแบบว่าจะรับฟังความคิดเห็นจากเครือข่าย ซึ่งจะเชิญมาร่วมแสดงความคิดเห็นในวันพุธที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ และเริ่มทำงานโดยออกแบบการสำรวจ เริ่มสัมภาษณ์ประเด็นที่จะเขียนในแบบสำรวจนั้นร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมทั้งออกแบบการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในหลายพื้นที่

สำหรับแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการยกร่างรัฐธรรมนูญซึ่งได้ออกแบบไว้ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ริเริ่ม เนื่องจากการมีส่วนร่วมมิใช่แค่การรับฟังเท่านั้น แต่จะเริ่มตั้งแต่การริเริ่ม ซึ่งประชาชนริเริ่มได้โดยการเสนอประเด็นผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น ตู้ ปณ.๙ ปณ.รัฐสภา กทม. ๑๐๓๐๕ ของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ตู้ปณ.๙๙๙ ปณ.รัฐสภา กทม. ๑๐๓๐๕ ของศูนย์รับฟังความคิดเห็นสภาปฏิรูปแห่งชาติ และ social network ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนตระหนักในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้ และเปิดโอกาสให้เสนอประเด็นของตนเองได้

๒. ให้ข้อมูลประชาชนเพื่อให้รับรู้อย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญ และเผยแพร่เป็นระยะ ๆ ซึ่งต้องประสานกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ เป็นงานที่สำคัญ

๓. รับฟังความคิดเห็นประชาชนมีวัตถุประสงค์กระจายโอกาสให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอต่อไป

๔. ขั้นตอนปรึกษาหารือ เป็น Two way communication คือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ด้วย ทำให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งเพราะกิจกรรมที่จะจัดไม่ใช่แค่ Public hearing แต่เป็น Public consultation ได้ โดยให้ประชาชนฟังและสามารถออกแบบจัดลำดับความสำคัญและพิจารณาไตร่ตรองได้ว่าอะไรสำคัญกว่าอะไร ถ้าเลือกตรงนี้ต้องแลกด้วยอะไร มีข้อด้อยอะไร เพราะทุกทางเลือกมี

ข้อต่อทั้งหมด คือจะปรึกษาหารือกับประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งตรงนี้ผ่านเวทีปรึกษาหารือที่เรียกว่า Citizens Dialogue หรือ Public deliberation

๕. การตัดสินใจซึ่งความจริงไม่ให้ออกสาประชาชนในการลงประชามติแต่ประชาชนมีโอกาสมีส่วนร่วมที่จะตัดสินใจด้วยกระบวนการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การลงประชามติ เพราะรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ก็มี โดยการสื่อสารต่าง ๆ โดยวิธีการคิดคือตัดสินใจได้ในระดับหนึ่งถือว่าการเปิดโอกาสการดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนนั้น ได้มีการออกแบบ ดังนี้

แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการร่างรัฐธรรมนูญ

๑. เวทีรับฟังความคิดเห็นด้วยกระบวนการประชาเสวนาในประเด็นที่ควรพิจารณาในการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ๑) ประชาชนที่ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็น ๘๐ % โดยใช้หลักสถิติ และมาจากประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิเลือกตั้ง มีบัญชีรายชื่อ และ ๒) ประชาชนที่มาจากกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มข้าราชการเมือง กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มเยาวชน ซึ่งคาดว่าเวทีละ ๒๐๐ คน คือ ๑๖๐+๔๐ คน ซึ่งจะจัด ๑๐ พื้นที่ คือ ภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคอีสานตอนบน ภาคอีสานตอนกลาง ภาคอีสานตอนล่าง ภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนล่าง ภาคกลาง ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้จะขอความร่วมมือจากสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติที่ดูแลภาคให้ระบุงกลุ่มจังหวัด (cluster) ว่ามีกลุ่มจังหวัดอะไรบ้าง และศูนย์กลางของสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติภาคคือจังหวัดอะไร รวมทั้งจะประสานงานของคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญโดยจะมีการหารือเฉพาะประเด็นที่ประชาชนสามารถตอบคำถามได้ และประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในประเด็นนั้น ๆ ได้ง่าย เช่น จะมีนักการเมืองที่ดีได้อย่างไร นักการเมืองที่ดีในความคิดของท่านเป็นอย่างไรและจะได้นักการเมืองเหล่านั้นได้อย่างไร และทำอย่างไรจะไม่ให้มีการขายเสียง เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนคิดเป็นบวก มองอนาคตเป็นเรื่องสำคัญ อดีตเป็นบทเรียน โดยมีกติกาและมีผู้เอื้อกระบวนการ (facilitator) ที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญ ในเวทีประชาเสวนาดังนี้ ซึ่งจะเห็นว่าการดำเนินการใช้เทคนิคพอสมควรเพื่อให้ผลมีความน่าเชื่อถือ

สำหรับเวทีรับฟังความคิดเห็นจะใช้เวลาเวทีละ ๒ วัน ตามที่แสดงไว้ในเอกสารโดยวันแรกจะเป็นการตกลงกติกา สร้างความเข้าใจกันและกัน มีการพักร่วมกัน และวันที่สองเข้าสู่กระบวนการเสวนา ซึ่งในการเสวนานั้นผู้มาเข้าร่วมจะทราบถึงประเด็น มีเอกสารวิชาการที่เข้าใจง่ายแจกให้แก่ผู้เข้าร่วม เช่น ว่าด้วยการเลือกตั้ง มีกี่รูปแบบ เป็นต้น จะไม่คุยเรื่องที่เราเข้าใจยาก ใช้ประเด็นคำถามเดียวกันทั้งหมดเพื่อเข้าใจตรงกัน ไม่ไขว้เขว รวมทั้งในเวทีจะมีกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด นำไปสู่การฟังด้วยความเข้าใจและได้ประเด็นขึ้นมาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ประเด็นพลเมืองที่ดี นักการเมืองที่ดี และผู้นำการเมืองที่ดี เป็นต้น

๒. เวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่สนใจและเกี่ยวข้องเฉพาะประเด็น เช่น เลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพ ทรัพยากร ซึ่งเวทีนี้อาจจัดร่วมกับกรรมการวิสามัญการชุดใหญ่เพื่อจะให้ได้ประเด็นเฉพาะ แต่ต้องเข้าใจว่ามีกลุ่มผลประโยชน์ ผู้มีส่วนได้เสียอยู่ ซึ่งอย่างไรก็ต้องรับฟัง

๓. เวทีรับฟังความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้เชิญเครือข่ายมาร่วมประชุม ในวันพุธที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อรับฟังเกี่ยวกับตารางจัดกิจกรรมของเครือข่าย และผลที่ได้จะเสนอคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงนี้จะเป็นการเสริมสร้างกิจกรรมของเครือข่าย โดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่ต้องดำเนินการเอง แต่ทำร่วมกัน ซึ่งคงต้องมีการกำกับ มีกติกา ด้วยเพื่อมิให้เป็นปัญหาต่อฝ่ายบ้านเมือง

๔. เวทีรับฟังความคิดเห็นตามความสนใจของประชาชนจัดโดยประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ เอง สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติเพียงไปรับฟัง (เป็นกลุ่มผลประโยชน์) ซึ่งตรงนี้ต้องระมัดระวังการใช้ชื่อ คณะกรรมการเพราะอาจมีผลประโยชน์

๕. ให้ข้อมูลและรับฟังผ่านสื่อทุกช่องทาง เช่น ตู้ ปณ. วิทยุ โทรทัศน์ E-mail ซึ่งในคณะกรรมการ วิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้ขอให้อธิบดีกรม ประชาสัมพันธ์เปิดรายการให้ มีการจัดทุกวัน ซึ่งต้องหาผู้ไปจัดรายการโดยในรายการนี้ไม่สามารถโฟนอิน (phone in) เข้าไปได้แต่ส่งข้อความ (message) เข้าไปได้ เป็นอีกช่องทางหนึ่ง และยังมีช่องทางอื่น ๆ อีก

๖. รับฟังความเห็นด้วยความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นเฉพาะด้วยการสำรวจด้วย แบบสอบถามร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งจะดำเนินการ ๒ ครั้ง คือ ๑) ครั้งแรก เดือนมกราคม ๒๕๕๘ ในช่วงที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญกำลังยกร่างหลังจากได้ประเด็นจากสภาปฏิรูปแห่งชาติโดยจะ เอาประเด็นสำคัญ รวมทั้งประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญนำไปออก แบบสอบถาม และจะไปสอบถามประชาชนประมาณ ๔,๐๐๐ ตัวอย่าง คือ สุ่มตามรายภาค และเอาผลมา ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญใช้ และ ๒) ครั้งที่สอง จะจัดหลังจากยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว จะเอาประเด็นสำคัญในร่างรัฐธรรมนูญไปถามประชาชนอีกครั้ง ซึ่งมีใช้ทุกประเด็น แต่จะเป็นประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และเป็นประเด็นที่ประชาชนตอบได้เพื่อจะทำให้ประชาชนเข้าใจหรือตื่นตัว เรื่องของการยกร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น

ส่วนการเปิดเวทีรับฟังและการรับฟังความคิดเห็นทางช่องทางต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานั้น เป็นไปตาม ตารางกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการฯ ที่แจกต่อที่ประชุม ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมจะดู ช่วงเวลาให้สอดคล้องกับการทำงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ในส่วนงบประมาณของคณะอนุกรรมการฯ ซึ่งต้องใช้ในการจัดกิจกรรมในกระบวนการมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ แบ่งเป็น ๘ หมวด อันประกอบด้วย หมวด ๑ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ การสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญด้วยแบบสอบถาม หมวด ๓ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเฉพาะประเด็น หมวด ๔ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ การจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่อง การร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๖ การจัดเวทีการสัมมนาเผยแพร่ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๗ การจัดพิมพ์สติ๊กเกอร์เพื่อรณรงค์การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ

หมวด ๘ การจัดทำกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งรายละเอียดตามที่แสดงไว้ในเอกสาร

คณะกรรมการได้พิจารณารายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายในกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญที่ประธานอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์หรือความคาดหวังของการจัดกิจกรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญคือเรื่องใด เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาสัมพันธ์การทำงานของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ หรือทำประชาพิจารณ์ ควรมีความชัดเจนว่าเน้นในเรื่องใดและให้เจ้าหน้าที่แต่ละส่วนอย่างไร

๒. การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญจะได้ข้อมูลเมื่อไหร่ เนื่องจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีกรอบระยะเวลาการทำงานที่จำกัด หากได้ข้อมูลหลังจากคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญส่งกรอบแนวทางเบื้องต้นให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแล้วคณะอนุกรรมการจะได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลหรือไม่ และข้อมูลดังกล่าวจะมีประโยชน์ต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอย่างไร

๓. ในสภาพปฏิรูปแห่งชาติมีคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การทำงานและกิจกรรมต่างๆจะเข้าซ้อนกับคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ จะสามารถประสานการทำงานกันได้หรือไม่อย่างไร เพื่อลดงบประมาณ ความซ้ำซ้อนและความสับสนของประชาชน

๔. หมวดที่ ๑ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นกระบวนการไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความซ้ำซ้อนกับสภาพปฏิรูปแห่งชาติ

หมวดที่ ๒ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญด้วยแบบสำรวจความคิดเห็น เป็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยมีการสำรวจความเห็นของประชาชนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ๒ ครั้ง คือระหว่างการดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญและหลังการมีร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลการสำรวจความเห็นจะได้เมื่อใดก็ต้องนำมาพิจารณา

หมวดที่ ๓ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเฉพาะประเด็น เป็นเรื่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแต่ควรพิจารณาเรื่องความเหมาะสม

หมวดที่ ๔ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ การจัดทำสื่อความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ และ หมวด ๖ การจัดเวทีการสัมมนาเผยแพร่ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ได้เป็นการไปรับฟังความคิดเห็น แต่เป็นการไปเผยแพร่ให้ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ

หมวดที่ ๗ การจัดพิมพ์สติ๊กเกอร์เพื่อรณรงค์การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ และหมวด ๘ การจัดทำกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญในส่วน กระบวนการรับฟังความคิดเห็นควรต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นวัน สิ้นสุดที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาคำขอแก้ไขเพิ่มเติมให้แล้วเสร็จและเสนอสภา ปฏิรูปแห่งชาติเพื่อพิจารณา

๕. ประชาชนผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จะต้องเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) และต้องใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และ ด้วยเหตุจำกัดทางด้านกรอบระยะเวลาการดำเนินงานของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ สิ่งที่ต้อง นำมาพิจารณาคือเวลาที่ต้องใช้ในการประมวลผลแบบสำรวจ หากต้องใช้เวลามากอาจจะนำผลการสำรวจ ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เกี่ยวกับแบบสำรวจความคิดเห็นที่จะใช้หากสามารถออกแบบสำรวจ ความคิดเห็นร่วมกับคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภา ปฏิรูปแห่งชาติ จะทำให้เกิดการซ้ำซ้อน ประมวลผลการสำรวจได้รวดเร็ว อีกทั้งไม่ทำให้ผู้ถูกสำรวจหรือ ผู้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็นเบื่อหน่ายหรือสับสน

๖. ควรขอความร่วมมือกับบริษัทไปรษณีย์ไทยในการให้ออกตราไปรษณียากรเกี่ยวกับการยกร่าง รัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์การยกร่างรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ คณะกรรมการได้มอบหมายให้นางนริวรรธ จินตกานนท์ รองประธานกรรมการ คนที่สี่ เป็นผู้ประสานเรื่องดังกล่าวกับบริษัทไปรษณีย์ไทย

๗. หมวด ๕ เรื่องการจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญควรพิจารณาการนำคอมพิวเตอร์ กราฟฟิก (computer graphic การสร้าง การตกแต่งแก้ไข หรือการจัดการเกี่ยวกับรูปภาพ โดยใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดการ) มาใช้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจการยกร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น

๘. เรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ เป็น กระบวนการที่มีความสำคัญเพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน งบประมาณจึงควรมี ความยืดหยุ่นปรับได้ตามสมควร

๙. ควรให้คณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ประสานการทำงานและกิจกรรมต่างๆร่วมกับคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน ในคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ รวมถึงเมื่อได้ผลการสำรวจแล้วควรจะนำมา พิจารณาร่วมกันก่อนประกาศผล เนื่องจากหากข้อมูลไม่มีความสอดคล้องกัน อาจก่อให้เกิดปัญหา ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

นายประชา เตรีตน์ กรรมการในฐานะประธานคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ และนางฉวีลวดี บุรีกุล ประธานคณะอนุกรรมการ การมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้ชี้แจงต่อ ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเกี่ยวกับประเด็นความซ้ำซ้อนในการรับฟัง ความคิดเห็น สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การทำงานของคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนใน คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ประสานและทำงานร่วมกับคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ทั้งนี้ คณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ไม่ได้ดำเนินงานในเชิงวิชาการแต่ดำเนินการในการ สร้างความตระหนัก โดยใช้เครื่องมือหรือกลไกที่มีอยู่แล้ว เรื่องข้อมูลจะรับข้อมูลต่างๆที่ต้องการนำเสนอ ผ่านกระบวนการต่างๆซึ่งรวมถึงกระบวนการภาคประชาสังคมแล้วนำมารวบรวมและสังเคราะห์ ในส่วนการ ออกแบบสำรวจความคิดเห็นร่วมกันอาจกระทำได้ยากเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอาจจะไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน เพราะการออกแบบสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ต้องคำนึงถึงแนวทางการปฏิรูปทั้ง ๑๘ ด้าน

การทำงานของคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนใน คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ไม่ได้ทำงานซ้ำซ้อนกันหากแต่เป็นการทำงานในแบบสร้างเสริมซึ่งกัน และกัน โดยการจัดกิจกรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่าง รัฐธรรมนูญได้จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงที่คุ้มค่าของภาษีประชาชน นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมมือจาก องค์กรและเครือข่ายต่างๆในการจัดทำด้วย เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง คือ การกระจายโอกาสให้ ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ ความคิดเห็น และความห่วงกังวล ต่อกระบวนการทาง นโยบายหรือการตัดสินใจที่จะมีผลกระทบต่อตนเอง และที่สำคัญทัศนะ ความคิดเห็น และความห่วงกังวล นั้นต้องถูกนำไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจด้วยจึงจะเรียกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริงต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการซึ่งเป็นเหตุให้ออกแบบการจัดกิจกรรมการมี ส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญในแบบที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการ โดยวางอยู่บนพื้นฐานการกระจายโอกาสและความเท่าเทียมกันนี้ และมีวัตถุประสงค์เชิงเหตุและผล ให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และความคิดเห็นเพื่อจะได้เข้าใจว่าประชาชนมีทัศนะและความคิดเห็น อย่างไร และประชาชนเห็นด้วยกับเรื่องนั้นๆหรือไม่ มากน้อยเพียงใดเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ และ วัตถุประสงค์เชิงประสพการณ์ที่ให้ประชาชนที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการและได้รู้สึกถึงความมีส่วนร่วม กระตือรือร้นและตระหนักในกระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญ

เวทีรับฟังความคิดเห็นจะเป็นแบบการประชาเสวนาหรือการสานเสวนา (Citizens Dialogue) และ ประชาเสวนาทางออก (Public Deliberation) โดยการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้จะได้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย และได้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ักสัมมนาและไม่เคยเข้าสู่กระบวนการด้วย โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลาย ขั้นตอน (Multi-stage sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) เพื่อเป็นการสุ่มตัวอย่างจากหน่วยย่อยของประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแบบสุ่มเป็นช่วง ๆ ซึ่งจะดีกว่า การสุ่มด้วยความบังเอิญ (accidental sampling) จากนั้นจะให้ข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่างว่าต้องเตรียมตัว

อย่างไรและทำอะไรโดยเน้นเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการยกร่างรัฐธรรมนูญ ส่วนในเรื่องการออกแบบสำรวจความคิดเห็นอาจออกแบบสำรวจความคิดเห็นให้คณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเฉพาะเห็นควรให้สภาปฏิรูปแห่งชาติดำเนินการ

คณะกรรมการเห็นชอบในหลักการการจัดกิจกรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นร่วมกับคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ และหากมีส่วนใดที่คณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ไปรับฟังความคิดเห็นแล้วก็ไม่ควรไปรับฟังความคิดเห็นในส่วนนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และควรกำหนดทิศทางการรับฟังความคิดเห็นด้วย ทั้งนี้ ในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการจัดการเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

นอกจากนี้ มีกรรมการเสนอตั้งคณะอนุกรรมการอีกคณะหนึ่งเพื่อประชาสัมพันธ์การยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งนายประชา เตรีตน์ กรรมการ ในฐานะประธานคณะกรรมการวิสามัญการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้แจ้งว่ากรมประชาสัมพันธ์ได้สนับสนุนสื่อในการประชาสัมพันธ์โดยจะจัดให้มีรายการเวทีปฏิรูป ออกอากาศทุกวัน เวลา ๒๐.๓๐ - ๒๑.๐๐ นาฬิกา ซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญสามารถใช้ช่องทางนี้ในการประชาสัมพันธ์ได้

จากนั้นคณะกรรมการได้พิจารณาเอกสารสรุปการจัดสรรงบประมาณของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเสนอ ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะงบประมาณดังกล่าวยังไม่รวมค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และได้มอบหมายให้ประธานอนุกรรมการแต่ละคณะพิจารณางบประมาณค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในคณะอนุกรรมการร่วมกับฝ่ายเลขานุการกรรมการ ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของความประหยัดและต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ พิจารณาปฏิทินแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

นางกาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์ เลขานุการกรรมการ ได้นำเสนอปฏิทินแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุมซึ่งที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นชอบกับปฏิทินแผนการดำเนินงานฯ ดังกล่าว

นายสุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการ คนที่สาม ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๓ ได้แจ้งต่อที่ประชุม ขอเสนอกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญ ภาค ๒ ผู้นำการเมืองที่ดี และสถาบันการเมือง หมวด ๑ ระบบผู้แทนที่ดี และผู้นำการเมืองที่ดี หมวด ๒ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมวด ๓ รัฐสภา และ หมวด ๔ คณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๓ และ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๗

ที่ประชุมได้มีการหารือว่าหลังจากวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ เมื่อคณะอนุกรรมการแต่ละคณะส่งกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้นให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้ว คณะอนุกรรมการแต่ละคณะจะมีอำนาจหน้าที่อย่างไรต่อไปนั้น ประธานกรรมการได้ชี้แจงต่อประเด็นดังกล่าวว่าเมื่อคณะอนุกรรมการแต่ละคณะได้ส่งกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้นให้แก่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้ว คณะกรรมการจะได้มีการพิจารณากรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะไต่กร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้นตามกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสนอให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการคณะใด ให้คณะอนุกรรมการคณะนั้นเข้าร่วมฟังการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยสามารถเสนอรายละเอียดและแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการได้แต่ต้องไม่ขัดกับหลักการสำคัญที่คณะอนุกรรมการแต่ละคณะได้เสนอต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ส่วนกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้นที่คณะอนุกรรมการแต่ละคณะต้องจัดทำต้องระบุรายละเอียดที่เป็นหลักการสำคัญ แต่ไม่ต้องลงรายละเอียดเป็นรายมาตรา

จากนั้นคณะกรรมการได้พิจารณาโครงการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่นายเจริญ โทณะวนิก ประธานอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอแนะในการตราหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเสนอ โดยประธานอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอแนะในการตราหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้ขอให้คณะอนุกรรมการทุกคณะพิจารณาการปรับมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ให้เข้ากับภาคหรือหมวดต่างๆของกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญ และหากคณะอนุกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าต้องมีกฎหมายลำดับรองขอให้แจ้งมายังคณะอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอแนะในการตราหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเพื่อเตรียมการต่อไป โดยประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เน้นย้ำให้คณะอนุกรรมการทุกคณะนำมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ไปพิจารณากับภาคและหมวดที่แต่ละคณะอนุกรรมการรับผิดชอบเนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญและขอให้คณะอนุกรรมการทุกคณะเร่งดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

จากนั้นคณะกรรมการได้พิจารณาเอกสาร “ทำไมต้องปฏิรูปประเทศไทย” ของนายชูชัย ศุภวงศ์ รองประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หก ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๙ ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวด ๑ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม โดยพิจารณาแล้วเห็นควรขยายกรอบระยะเวลาให้คณะอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๙ ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง หมวด ๑ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม จัดส่งกรอบแนวทางการยกร่างรัฐธรรมนูญเบื้องต้นได้ภายในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗ เนื่องจากจะได้นำความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

ของสภาปฏิรูปแห่งชาติมาพิจารณา โดยอาจตั้งกรอบการปฏิรูปด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน และการกระจายอำนาจที่เข้ากับคณะอนุกรรมการคณะอื่นออก

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

๔.๑ นายปกรณ์ ปรียากกร ประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๒ ขอเปลี่ยนแปลงรายชื่ออนุกรรมการและขอตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติม ดังนี้

- ๑) เปลี่ยนแปลงรายชื่ออนุกรรมการจากนายวสันต์ ภัยหลีกส์ เป็น นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์
- ๒) ตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติม คือ นางพันธุ์ทิพย์ สายสุนทร

๔.๒ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นพ. กระแส ชนะวงศ์ ประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๖ ขอเปลี่ยนแปลงรายชื่อและตำแหน่งในคณะอนุกรรมการ ดังนี้

- ๑) เปลี่ยนแปลงรายชื่ออนุกรรมการจากนายอร่าม อาชววัต เป็นนางสุทธศรี วงษ์สมาน
- ๒) เปลี่ยนแปลงรายชื่อที่ปรึกษาอนุกรรมการ ดังนี้

๑. นางสุทธศรี วงษ์สมาน เป็นนายอร่าม อาชววัต
๒. คุณหญิงทรงสุตา ยอดมณี เป็น นายชวน ภูเกล้าวัน
- ๓) ตั้งที่ปรึกษาอนุกรรมการเพิ่มเติม ดังนี้

๑. นายจรัส สุวรรณมาลา
๒. นายสรณะ เทพเนาว์

๔.๓ นายชูชัย ศุภวงศ์ ประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ คณะที่ ๙ ขอตั้งที่ปรึกษาอนุกรรมการเพิ่มเติม ได้แก่ พลเรือเอก ชุมชุม อาจวงษ์

๔.๔ นายเจษฎ์ โทณะวณิก ประธานอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอแนะในการตราหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ขอตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติม ดังนี้

- ๑) นายกฤต ไกรจิตติ
- ๒) พันโท สดุดี ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม
- ๓) นายสมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร

๔.๕ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมครั้งต่อไปในวันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุม และกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๒.๒๕ นาฬิกา

นางสาวดวงจิตร์ ก่อเจริญวัฒน์

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

นางสาวอัจฉรา สวนสมุทร

วิทยาการชำนาญการ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมการ ๒

ผู้ตรวจบันทึกการประชุม

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์